

Oponentský posudek disertační práce Ing. Marcely Hradecké

Téma: Účetní podvody, formy, dopady, metody jejich identifikace ve vybraných oblastech

Oponent: doc. Ing. Hana Bohušová, Ph.D., Mendelova univerzita v Brně

Posudek je zpracován v souladu se zákonem č. 111/1998 Sb. a s čl. 41 odst. 1 studijního a zkušebního řádu JČU.

1) Formální stránka disertační práce, vyjádření k systematickosti, přehlednosti, formální úpravě a jazykové úrovni disertační práce.

Disertační práce (dále jen DP) splňuje po formální stránce všechny požadavky kladené na DP. Obsahuje „Abstrakt“ v českém a v anglickém jazyce, seznam zkratk, tabulek, stanovení cíle práce a vymezení metodických prostředků vedoucích k naplnění stanovených cílů, přínos práce. Všechny informační zdroje použité při zpracování DP jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů. DP rovněž obsahuje seznam tabulek, schémat, rovnic, grafů a obrázků, přehled zkratk.

Práce je zpracována kreativně s drobnými formálními nedostatky. Struktura předložené DP umožňuje snadnou orientaci, práce je přehledná. Vlastní DP je po formální stránce rozdělena do 8 částí (včetně „Úvodu“).

2) Volba tématu, kvalita analýzy a zhodnocení současného stavu poznání v dané oblasti.

Pro zpracování DP bylo zvoleno téma **Účetní podvody, formy, dopady, metody jejich identifikace**, které je stále aktuální a žádané, a to především z důvodu, že způsoby realizace podvodů se v průběhu času výrazně vyvíjí a to především z důvodu vývoje a změny ve výrobních, logistických technologiích, technologiích pro zpracování informací a v globálním prostředí. Oblast účetních podvodů představuje velmi širokou problematiku, která skýtá prostor k realizaci výzkumu s cílem jejich omezení.

Autorka provedla analýzu současného stavu poznání v rámci řešené problematiky za využití dostatečného množství tuzemských zdrojů, v této oblasti však využívá zahraničních zdrojů pouze okrajově, neboť se práce týká především české právní úpravy účetnictví. Z tohoto přístupu vyplývají i závěry vyvozené v rámci této části, ty se týkají především ČR. V úvodní části autorka definuje hlavní oblasti účetních podvodů, zde však postrádám návaznost na zdroj informací, na základě kterého byly tyto oblasti definovány.

Podle názoru oponenta nelze tento výčet považovat za zcela reprezentující celou oblast účetních podvodů, neboť tato oblast představuje velmi rozsáhlou škálu podvodů vztahující se k různým technikám i oblastem. V zahraničních studiích však existuje řada přístupů ke klasifikaci účetních podvodů, a to v návaznosti na použité metodické postupy k jejich identifikaci a kvantifikaci jejich dopadů, stejně tak i k předběžnému screeningu pro identifikaci podezřelých transakcí. Detailnímu vývoji metodických přístupů k odhalování účetních podvodů v posledních 20 letech se věnuje řada vědeckých studií (např. West et al., 2015, Dechow et al., 2011 podvody na kapitálovém trhu při vykazování v rámci US GAAP, nebo Chen et al., 2009, Kuo et al. 2005, Song et al, 2014, studie založené na aplikaci Beneishova modelu pro odhalování účetních podvodů v oblasti příjmů. V oblasti teoretických východisek autorka svůj postoj formuluje rovněž na základě politických výroků (např. str. 31 – novinový článek Babiš: Nechte zisky v Česku, Moudrý, článek v E15), což není typické pro vědecké práce. Na straně 31 autorka rovněž uvádí odhad přírůstků daňových výnosů 456 mil Kč, neuvádí však kde vazbu na zdroj, ze kterého uvedená informace vyplynula. Významná část teoretických východisek v oblasti možné manipulace s výpočtovou základnou pro výplatu dividend je

věnována metodám dividendové politiky bez vazby na možnosti manipulace účetního výkaznictví – tedy na téma disertační práce, přestože zde existuje úzká vazba a touto vazbou se zabývá řada zahraničních studií (Suryanto, 2014, Caskey, Hanlon, 2012, Noor et al, 2018).

Velmi pozitivně hodnotím zařazení dílčí kapitoly věnovanou závěrům vyplývajícím ze zhodnocení současného stavu poznání. Vlastní závěry jsou však poměrně zkráceny absencí významných zahraničních studií v této oblasti, a to i přesto, že práce je zaměřena podmínky České republiky, je využití poznatků v mezinárodním měřítku důležité. Zařazení většího množství zahraničních studií věnované řešené problematice by výrazně pomohlo ke konkrétnějšímu stanovení cíle práce i metodických prostředků vedoucích k jeho naplnění.

3) Cíle DP formulace cílů a jejich naplnění.,

Při stanovení cíle DP vychází autorka z vymezení řešené problematiky a z identifikace dosud, podle názoru autorky, ne zcela vyřešených oblastí v teoretické oblasti a především z vlastních závěrů vyvozených ve vztahu k autorkou provedenému zhodnocení současného stavu řešené problematiky především v ČR. Ty jsou předmětem kapitoly 1.8.

Autorka si klade za cíl: *„Detekce účetních podvodů jako prostředek pro předcházení jednání ve vybraných oblastech a jejich dopady.“* Hlavní cíl DP je zúžen do 3 témat a specifikuje pět dílčích cílů, které vycházejí z vlastního členění účetních podvodů do tří hlavních skupin. Zde však není patrná vazba tohoto členění na obecná teoretická východiska. Na základě specifikace dílčích cílů jsou formulovány výzkumné otázky, jejichž zodpovězení by mělo vést k naplnění hlavního cíle práce. Při formulaci dílčích otázek autorka navazuje na dílčí závěry vyvozené v oblasti teoretických východisek.

4) Vhodnost použitých metodických prostředků. Zhodnocení kvality empirického materiálu

Autorka využívá pro zpracování DP standardních obecných metod vědecké práce, konkrétní využití metody společně s účelem jejich použití ve vlastní práci je předmětem úvodní části kapitoly věnované metodám a postupu zpracování DP. V uvedené kapitole je proveden detailní popis postupu realizace vlastního výzkumu, zcela však chybí popis zdrojů vstupních dat, která byla použita pro vlastní práci, přestože jak autorka uvádí na str. 54 je zavázána mlčenlivostí, využívá dat (uvedeno na str. 82 z výkaznictví vybraných obchodních korporací dostupných z rejstříku firem www.justice.cz), tato data jsou veřejná. Absence popisu vstupních data kritérií pro jejich výběr neumožňuje zhodnocení relevance vyvozených závěrů. Dále je kapitola zaměřena na specifické metodické postupy pro identifikaci účetních podvodů str. 58 a následující, jedná se o vybrané metody, které v rámci řešení byly autorkou zamítnuty z důvodu nepoužitelnosti pro odhalování podvodů před účetní závěrkou.

5) Stanovisko k výsledkům disertační práce, přínosu doktoranda, význam pro obor a možnosti dalšího zpracování.

Po obsahové stránce je DP Ing. Marcely Hradecké v souladu s náplní doktorského studijního programu Ekonomika a management, studijní obor Řízení a ekonomika podniku. Vlastní práci je věnována rozsáhlá kapitola 4, a to především kapitoly 4.1 až 4.4, které jsou vždy věnovány jednotlivým oblastem kvalifikovanými autorkou jako oblasti potenciální manipulace s účetními informacemi. Tato část je rozdělena do dílčích kapitol v návaznosti na vlastní autorčinu klasifikaci oblastí účetních podvodů. Kapitoly 4.1 a 4.2 jsou věnovány možnostem odhalování podvodů v účetnictví v oblasti přenosových služeb u transferově řízených transakcí mezi spřízněnými osobami. Autorka se zde zabývá aplikací dvou vybraných metod pro stanovení převodní ceny prostřednictvím modelových příkladů a následně kapitola 4.2 je již věnována aplikaci vybraných metod pro detekci fiktivních služeb či nadhodnocování přenosových služeb u transferových řízených transakcí. Vlastní

aplikace metodických postupů je pouze demonstrována na příkladech za použití dat vybraných obchodních společností z www.justice.cz. V kapitole 4.3 se autorka zabývá manipulací účetních informací v oblasti výpočtové základny pro výplatu dividend, hlavní přínos práce v této oblasti spatřuji ve vlastním návrhu modifikovaného výkazu zisku a ztráty jako základnu pro výplatu dividend. V kapitole 4.3.5 věnované aplikaci navrhované korekce výkazu zisku a ztráty je uveden ilustrační příklad, u kterého však není patrný zdroj vstupních dat. Pozitivně hodnotím kvantifikaci dopadu autorkou navrhované změny. Uvedená kvantifikace je však založena pouze na jediném ilustračním příkladu, což výrazně snižuje vypovídací schopnost vyvozených závěrů a možnost jejich zobecnění. V závěru kapitoly 4.3 autorka prezentuje návrhy na doplnění závěrů vyplývajících z této kapitoly do právní úpravy v ČR. Kapitola 4.4 je zaměřena na využití robotického interního auditu v oblasti „fraud managementu“ a vlastní návrh kroků pro aplikaci robotického interního auditu (RIA) pro podnikovou praxi. Zde však postrádám návaznost na současný stav poznání v této oblasti. Na str. 46 uvádí autorka definici. Z textu lze chápat RIA jako implementaci dílčích kontrolních procesů v kontrolních bodech v rámci automatizovaných či robotizovaných výrobních procesů pro identifikaci konkrétního okamžiku (místa) vzniku odchylky skutečných nákladů od předem stanovených a případně osoby odpovědné za tuto odchylku v reálném čase. V zahraniční literatuře se lze setkat s obdobným přístupem, který je označován jako Robotic Process Automation (RPA) v interním auditu. Osobně bych navrhovala tuto oblast označit jako návrh odhalování podvodů nebo interní audit v automatizovaných (robotizovaných) procesech.

V rámci kapitoly 4.4.4 týkající se vyhodnocení RIA je obecné konstatování, že aplikace přispěje ke kontrolní činnosti a odhalování podvodů bez jakékoliv kvantifikace nákladů na implementaci RIA a přínosů v podobě snížení nákladů.

Za přínos DP je možno považovat především návrhy autorky v oblasti legislativních změn, zejména v oblasti struktury položek účetních výkazů, které by mohly do jisté míry vést k přiblížení účetních výkazů účetnímu výkaznictví v rámci respektovaných systémů.

6) Otázky k diskusiv rámci obhajoby

Na str. 39 autorka uvádí: „*Brigham a kolektiv autorů se zabývali hypotézami faktorů.....*“. Může tato tvrzení autorka blíže specifikovat?

Na str. 66 autorka uvádí .....“ *je komparativní výhodou poskytnutá nižší sazba kapitálu potřebného na financování....*“, předpokládám, že se jedná o úrokovou sazbu

Na straně 119 autorka uvádí pojem podčarové položky výsledovky sestavené podle IFRS či US GAAP, mohla by blíže specifikovat, kde jsou v rámci IFRS upraveny a co přesně obsahují, může vysvětlit, o jaké souhrnné vlivy ze změn metod se jedná (dopady ze změn metod jsou vykazovány retrospektivně v rámci „retained earnings – nerozděleného výsledku minulých let v případě dobrovolné změny a prospektivně v rámci obecné změny pravidel IASB)

Jak autorka hodnotí využití databáze ekonomických subjektů jako je například Amadeus, Orbis pro stanovení tržně obvyklých hodnot ziskových ukazatelů?

Jak se autorka dívá na využití umělé inteligence a procesu učení v identifikaci podvodů v oblasti účetnictví a jednotlivých oblastech?

Může doktorandka rozčlenit podvody v oblasti účetnictví podle jejich podílu na celkové výši?

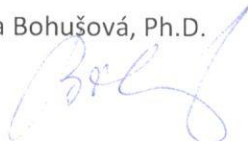
Závěr

I přes připomínky uvedené v dílčích částech posudku, forma a obsah disertační práce splňují požadavky kladené §47 zákona č. 111/1998 Sb. na doktorskou disertační práci. Doktorandka prokázala připravenost k samostatné činnosti v oblasti výzkumu nebo vývoje.

Disertační práce obsahuje původní a uveřejněné výsledky, proto doporučuji tuto doktorskou práci k obhajobě. V případě úspěšné obhajoby navrhuji, aby byl Ing. Marcele Hradecké udělen titul doktor (PhD.).

V Brně 25.10.2020

Doc. Ing. Hana Bohušová, Ph.D.

OPONENTSKÝ POSUDOK NA DIZERTAČNÚ PRÁCU

- Názov práce:** *Účetní podvody, formy, dopady, metody jejich identifikace ve vybraných oblastech*
- Autor:** Ing. Marcela H R A D E C K Á
- Školiace pracovisko:** Ekonomická fakulta Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích
- Študijný odbor:** Řízení a ekonomika podniku
- Študijný program:** 6208V Ekonomika a management
- Oponent:** prof. Ing. Lubomír Gurčík, CSc.
- Pracovisko oponenta:** Katedra ekonomiky, Fakulta ekonomiky a manažmentu Slovenskej poľnohospodárskej univerzity v Nitre

Oponentský posudok bol vypracovaný na základe žiadosti dekankej Ekonomickej fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích zo dňa 25. 9. 2020.

1. Cieľ dizertačnej práce a jej aktuálnosť

Problematiku dizertačnej práce, ktorú jej autorka Ing. Marcela Hradecká predložila k oponentúre, možno považovať za vysoko aktuálnu a interesantnú nielen pre vedeckú, ale aj podnikateľskú a odbornú komunitu všeobecne.

Hlavným cieľom práce je *„Detekce účetních podvodů jako prostředek pro předcházení nesprávného jednání ve vybraných oblastech a jejich dopady“* (str. 8 a str. 51). Dosiahnutie fundamentálneho zámeru práce si vyžadovalo definovať a naplniť päť partikulárnych cieľov relatívne autonómnych súčastí výskumu, ktoré chronologicky a logicky na seba navzájom nadväzujú. Tieto čiastkové ciele sú zamerané na tri vybrané problémové oblasti:

- podvody pri určovaní základu pre výpočet dividend a podielov na zisku na účtovnej báze,
- podvody pri účtovaní fiktívnych služieb (ich spotreby) vynaložených pri dosahovaní podnikových výnosov,
- podvody v podobe nahodnocovania služieb pri transferovom riadení transakcií.

Za určitý kontrolný mechanizmus a indikátor miery naplnenia primárneho cieľa dizertačnej práce môžeme považovať aj úroveň komplexnosti, objektívnosti, relevantnosti a odbornosti odpovedí na autorkou položených päť výskumných otázok (str. 9 a str. 52).

Som toho názoru, že hlavný a partikulárne ciele dizertačnej práce sú formulované konkrétne, zrozumiteľne, umožňujúce vykonať adresný odpočet ich naplnenia. Rovnako je možné konštatovať, že hlavný a čiastkové ciele dizertačnej práce svojim obsahom a náročnosťou zodpovedajú požiadavkám očakávaných od záverečných prác doktorandského štúdia.

2. Metódy a metodický postup dizertačnej práce

Úroveň spracovania najnovších poznatkov z domova a zo sveta o nosnej problematike dizertačnej práce svedčí o tom, že dizertanka preukázala svoje schopnosti pracovať s domácou, ale aj so zahraničnou vedeckou a odbornou literatúrou (hlavne druhá a štvrtá časť práce). Konštatujem to i napriek tomu, že publikačné tituly zahraničných autorov sú zastúpené skromnejšie. Možno to vysvetliť tým, že ideový obsah práce je determinovaný predovšetkým národnou legislatívou a jurisdikciou, a to i napriek medzinárodne používaným účtovným štandardom IAS-IFRS. Napriek tomu sa domnievam, že bohatšia konfrontácia poznatkov zo zahraničnej publikácie by v tomto ohľade bola v prospech vecí.

V 3. kapitole „Metodika a postupy“ (strana 53 až 57) dizertanka prezentuje metódy a metodický postup pomocou ktorých plánuje dosiahnuť cieľ výskumu svojej záverečnej práce. Deskripcia metód aplikácie fraud managementu do riadenia podniku pri odhaľovaní podvodov a zvyšovaní prevencie proti účtovným podvodom je „netradične“ obsahom aj štvrtej časti dizertačnej práce „Metody identifikácie účetných podvodů. Pripustíme, že obsahové štruktúrovanie dizertačnej práce možno z tohto pohľadu považovať za neštandardné. Avšak vzhľadom na charakter výskumu ako aj na skutočnosť, že štvrtá kapitola práce je aplikáciou vybraných detekčných metód odhaľovania (ne)úmyselných podvodov, považujem takéto vzájomné prepojenie dvoch relatívne samostatných, avšak homogénnych súčasti dizertačnej práce za vhodné, posilňujúce výsledný efekt a vypovedaciu schopnosť výsledkov výskumu.

Teoretické a metodologické východiská výskumu sú koncipované v takom rozsahu, aby vytvárali dostatočnú platformu pre teoreticko-analytické, teoreticko-syntetické a empirické skúmanie danej problematiky. Metódy spracovania dizertačnej práce boli zvolené adekvátne k stanovenému cieľu.

3. Výsledky dizertačnej práce

Výskyt riešeného výskumu a následného publikovania jeho výsledkov, ktoré sa týkajú nepoctivých zásahov do účtovníctva a majetkovej defraudácie sú, obrazne povedané, porovnateľné s povestným výskytom šafranu na českých, ale aj slovenských lúkach. O danej problematike sa síce veľa formálne, no hlavne neformálne hovorí, avšak už menej sa daná problematika skúma a ešte menej sa o nej píše. Spoznávanie spôsobov „obchádzajúcich“ zákonné účtovné postupy a ich odhaľovanie by sme mohli porovnať so zásahmi hackerov, na ktoré až následne reagujú softvéroví programátori. Nie každý má adekvátne poznatky a skúsenosti porovnateľné s tvorcami softvérov a s hackermi. Takisto nie každý má vedomosti a zručnosti zdatného účtovníka, či kontrolóra, ktorý by dokázal tieto podvody odhaliť a svojimi protiopatreniami adekvátne reagovať na stále existujúce a nové, sofistikovanejšie podvody. Využitím tejto metafory som chcel naznačiť, že oponovaná dizertačná práca má svoj vedecký, odborný, ale aj praktický prínos. V neposlednom rade sú poznatky dizertačnej práce využiteľné aj v edukačnom procese na stredných a vysokých školách, ale aj v systéme celoživotného vzdelávania zamestnancov daňových úradov, kontrolórov a pod.

Za významný prínos dizertačnej práce považujem jej návrhovú časť, ktorá pozostáva z návrhov zmien zákonných noriem, návrhu postupu pri modifikácii stanovenia základne pre výpočet dividendy, či ďalších návrhov koncepcie implementácie fraud managementu do organizačnej štruktúry podniku pomocou robotického interného auditu.

4. Publikačná činnosť doktorandky

Prehľad titulov publikačnej činnosti doktorandky Ing. Marcely Hradeckej pozostáva z dvanástich titulov, publikovaných predovšetkým v zborníkoch z vedeckých konferencií,

vrátane medzinárodných. Súčasťou zoznamu jej publikácií je príspevok publikovaný vo vedeckom časopise indexovanom v SCOPUS a doktorandka je taktiež spoluautorkou monografie (34 % autorský podiel). Som toho názoru, že kvantitatívne a kvalitatívne parametre publikačnej činnosti zodpovedajú požiadavkám doktorandského štúdia na EF JČU v Českých Budějovicích.

5. Otázky a pripomienky k obsahu dizertačnej práce

- Základným dokumentom konštituujuúcim a definujúcim kalkulačný systém je vnútroorganizačná smernica, ktorá má jasne ustanoviť metódy a metodológiu nákladových a cenových kalkulácií, ale aj kontrolu ich dodržiavania, vrátane vyvedenia dôsledkov voči zodpovedným osobám (interná kontrola), ale aj voči inštitúcii (externá, napr. daňová kontrola). Aké sú hlavné príčiny zlyhávania týchto kontrol? Akú pozitívnu úlohu môže pri odhaľovaní podvodov, resp. „neúmyselných“ účtovných nezrovnalostí zohrať vnútorná kontrola a dozorná rada¹ korporácie?
- Aké možnosti detekcie účtovných podvodov a ich praktickej eliminácie vidíte v zavedení a dôslednom využívaní nákladového kontrolingu, ktorého neoddeliteľnou súčasťou sú, okrem iného, aj adekvátne a relevantné metódy kalkulovania umožňujúce porovnávať, vyčísl'ovať a analyzovať odchýlky medzi predbežnými a výslednými kalkuláciami, a to podľa logického a chronologického sledu výrobných procesov v zreteľne stanovenej procesnej mape? Mám na mysli predovšetkým kalkulačnú metódu Activity Based Costing a analýzu kalkulačných rozdielov.
- Modifikácia EAT prostredníctvom korekcie o nerealizované výnosy a náklady má svoje logické opodstatnenie (str. 94 – 95). Napriek tomu sa domnievam, že niektoré položky zahrnuté medzi nerealizované výnosy sú diskutabilné a nemožno o nich hovoriť vo všeobecnej rovine, bez akýchsi „špecifik“. Môžeme sem zaradiť aj dotácie do prevádzky, ktoré sú v niektorých odvetviach podnikania významnou výnosovou, ale aj príjmovou položkou. Napr. ak vláda má záujem na tom, aby v marginálnych výrobných podmienkach boli obhospodarované aj „nízkoproduktívne“ pôdy, tak bez dotácií je to ťažko realizovateľné, až nemožné. V takýchto podnikoch nie je výnimkou záporná pridaná hodnota a hospodárenie bez prevádzkových dotácií zvyšujúcich ostatné výnosy z hospodárskej činnosti by bolo stratové a dlhodobo neudržateľné.
- Ktoré prekážky implementácie fraud managementu prostredníctvom robotického interného auditu považuje autorka práce za dominantné, t.j. z hľadiska udržateľnosti tohto projektu za kritické, resp. rozhodujúce?

6. Záver

Oponovaná dizertačná práca spĺňa všetky parametre požadované na tento druh záverečných prác. Konštatujem, že hlavný a partikulárne ciele dizertačnej práce boli splnené. Práca obsahuje

¹ Podľa <https://www.mfsr.sk/sk/>, „hodnotiaca správa ROSC (Review of Standards and Codes) Svetovej banky naznačila potrebu jednoznačného definovania úloh členov predstavenstiev a dozorných rád v slovenských spoločnostiach“. Tento problém však nie je len špecifikom Slovenska. Aj v mnohých iných krajinách sa regulačné a zákonodarné orgány snažia presnejšie formulovať úlohy členov predstavenstva a dozornej rady, pričom asi najväčší dôraz sa kladie na osoby, od ktorých sa očakáva výkon nezávislého dohľadu. Konkrétne ide o členov dozorných rád, na ktorých sa kladú čoraz prísnejšie kritériá na nezávislosť a vykonávanie dozoru nad efektívnym a korektným spravovaním spoločnosti.

rad vlastných poznatkov a prístupov jej autorky, ktoré možno považovať za pôvodné, prínosné pre ďalší rozvoj vedného odboru „Riadenie a ekonomika podniku“. V tomto kontexte možno povedať, že dizertačná práca je v súlade s obsahovým zameraním študijného programu „Ekonomika a manažment“. Na základe uvedeného

o d p o r ú č a m ,

aby po úspešnej obhajobe hodnotenej dizertačnej práce bol **Ing. Marcela Hradeckej** priznaný titul

philosophiae doctor.

Nitra, 15. 10. 2020

Oponentský posudek na disertační práci Ing. Marcely Hradecké

Oponovaná práce: Účetní podvody, formy, dopady, metody jejich identifikace ve vybraných oblastech

Oponent: Doc. Ing. Patrik Svoboda, Ph.D., Ústav účetnictví a daní
PEF MENDELU v Brně

Předložená disertační práce autorky Ing. Marcely Hradecké věnovaná otázkám detekce kreativního účetnictví ve vazbě na rozdělování zisku vlastníků společností je zaměřena na zajímavé téma, jehož aktuálnost je ještě umocněna probíhající pandemií Covid19 s jeho očekávanými negativními dopady jak na podnikovou sféru, tak i příjmy státního rozpočtu. Potřeba zabránit zbytečné erozi podstaty společnosti díky neodůvodněnému rozdělování dividend stále roste. Z tohoto důvodu považuji téma za velmi vhodně zvolené.

Struktura disertační práce nevybočuje z obvyklých mantinelů stanovených pro tento typ prací, formálně splňuje také požadované náležitosti. Pokud jde o kapitolu „Úvod“ nevidím důvod zmiňovat již zde jednotlivé dílčí cíle a stanovené výzkumné otázky, které jsou následně znovu, i když trochu podrobněji rozepsané obsaženy v kapitole 2 a 3. Nadpis kapitoly 2 by pak spíše měl znít pouze „Cíle práce“ vzhledem k tomu, že metodika je popsána v kapitole 3. Aby byla z úvodu práce zřejmá závažnost problému, mohla zpracovatelka již v úvodu uvést odhady zmíněných finančních škod a úniků dividend do zahraničí, ideálně dle odvětví či jiných kategorií. Navíc by bylo vhodné zmínit, jak se ve své práci autorka bude zaměřovat zejména na společnosti, o nichž bude v práci řeč (například obchodní korporace uplatňující agresivní účetní a daňové plánování) či ji pouze o metodiku vztahovanou ke všem českým společnostem rozdělujícím zisk vlastníkům, jak vícekrát vyplývá z dalšího textu.

V kapitole Teoretická východiska si autorka klade za cíl uvést přehled stávajících charakteristik podvodů a účetních pochybení a identifikace problémových položek účetních výkazů v účetní závěrce z hlediska kreativního účetnictví a podvodů po linii vybraných témat (fiktivních služeb, nadhodnocování služeb u transferových řízených transakcí). Autorka tento cíl splnila, i když se domnívám, že práci tohoto typu by prospělo ještě větší zapojení vědeckých, zejména zahraničních prací, kdy by autorka – vzhledem k cíli práce – ve větší míře identifikovala, na čem se respektovaní autoři shodli a na co zpracovatelka může navázat. Pro příklad – z velmi široké problematiky Earning Managementu je v disertační práci zmíněno 6 prací, ještě méně pramenů je využito v oblasti převodních cen nebo v oblasti kreativního účetnictví jako takového, zejména pak v oblasti metod detekce podvodů. Na str. 16 – 23 pak zaznívají formulace jako „nejčastější chybou“, „další významnou problematickou oblastí“, což jsou závěry, které vyplývají ponejvíce ze zkušeností autorky z praktické auditorské či jiné činnosti. Práci by prospělo zmínit, na základě jak velkého vzorku své závěry vyvodila, z jakých odvětví byly příslušné společnosti, jaké další charakteristiky vykazovaly a ideálně své závěry srovnat s již provedenými průzkumy a studii. Byla by tak posílena vypovídací schopnost pasáží v rámci teoretických východisek označených na koncích mnoha subkapitol jako „Názor autorky“ a významně redukováno také riziko subjektivního pohledu. Vedlo by to sice k nárůstu objemu práce, dle mého názoru by to však bylo možno provést na úkor částí, na které autorka

v praktické části příliš nenavazuje, jako je např. kap. 1.5.1. – neboť v práci autorka nezkoumá konkrétní dividendovou politiku českých společností.

Pokud jde o stanovené cíle, za hlavní dílčí cíle si autorka kladla:

- 1) Identifikovat fiktivní služby ve výkonové spotřebě a navrhnout možnost řešení jejich účtování a zdaňování.
- 2) Identifikovat nadhodnocované služby u transferových řízených transakcí a navrhnout možnost řešení jejich účtování a zdaňování.
- 3) Navrhnout modifikaci výpočtu stanovení výpočtové základny pro výplatu dividend a podílů na zisku na účetní bázi a vytvořit možné věcné návrhy pro novelizaci předpisů upravujících validaci disponibilního zisku.
- 4) Zjistit možnost využití některé ze souboru metod k identifikaci účetních podvodů.
- 5) Vytvořit podnikový kontrolní systém pro odhalování podvodů v době digitalizace a robotizace.

Uvedené cíle práce byly vesměs naplněny s tím, že za stěžejní a víceméně kompletně naplněné vidím cíle 1 a 3. Zde příznivě hodnotím, že autorka důsledně posuzuje konsekvence svého návrhu nového výpočtu dividend a důsledně formuluje potřebné změny všech relevantních předpisů, které by její metodický návrh úpravy rozdělení zisku vyvolal. Na odvozenou výzkumnou otázku č. 3, tedy zda je možné modifikací výpočtové základny na účetní bázi zamezit nebo snížit nadměrný odliv peněžních prostředků ve formě dividend nebo podílů na zisku z podniků obchodních korporací – lze po prostudování práce odpovědět, že podle všeho by tento její návrh tento odliv pomohl snížit, jasnější obrázek by však poskytla aplikace na souboru jednotek. Otázka boje EU proti přelévání zisků do daňově výhodnějších jurisdikcí, tak jak je popsána v práci, je vnímána spíše zúženě pouze na některé z jejich nástrojů.

Ohledně relevantnosti použitých metod k naplnění cílů práce - je použita a popsána celá škála metod od analýzy, po mentální modely a management science, do kapitoly 4.2.5. za dominující považují modelové ilustrace. V kapitole 4.2.5 Taxonomy outliers využívá statistických metod jednorozměrné grafické či vícerozměrné shlukové analýzy, pro kterou využívá své dosazené charakteristiky jako je zisková marže, rentabilita nákladů z hlavní činnosti či zvolené indexy. Proč zvolila právě tyto charakteristiky vyplývá ponejvíce z praktických zkušeností zpracovatelky. Využití cluster a shlukových analýz v detekci fraudů nepředstavuje zcela nový přístup (shrnutí aplikace využívaných metod pro detekci fraudů, včetně data miningu je možno nalézt např. v příspěvcích autorů *M. Ahmed, A.N. Mahmood, A novel approach for outlier detection and clustering improvement, in: 2013 8th IEEE Conference on Industrial Electronics and Applications, ICIEA, 2013, pp. 577-582.* nebo *S. Thihrungsri, M. Vasarhelyi, Cluster analysis for anomaly detection in accounting data: an audit approach, Int.J. Digit. Account. Res. 11 (2011) 69-84* či *Lybaert, M. Jans, K. Vanhoof, Data mining for fraud detection: toward an improvement on internal control systems? in: European Accounting Association—Annual Congress, 2010, pp. 1-27* aj. Za nový přínos autorky lze však považovat výběr nových odůvodněných charakteristik. Zpracovatelka si je ale sama vědoma faktu, že pokud pro stanovení typických hodnot použije veřejně dostupná rejstříková data, existuje riziko, že tato používaná data mohou být ovlivněna některými technikami kreativního účetnictví a vypovídací schopnost také závisí na tom, jaké jsou charakteristiky firem, které společnosti svou informační povinnost plní. Systematičtěji mohla autorka přistupovat k popisu použitých dat v modelových příkladech (charakteristika

společnosti je často uváděna až následně) a diskuzi odlišností v jiných sektorech či charakteru podnikání a zvažení potenciální nákladovosti zvolených řešení pro firmy.

Celkově za přínos autorky považují aplikaci poměrně komplexního, provázaného přístupu k problematice detekce a redukce rizika fraudů. Za klíčovou část práce považují konstrukci metodiky v mnoha ohledech spravedlivějšího zisku. V tomto směru je přínosná i autorkou navrhovaná integrace technik interního automatizovaného auditu do organizační struktury podniku. Tak, jak je však každá společnost jiná a má jiné procesy, není možné v této oblasti navrhnout jeden univerzální model, což ostatně ani nebylo cílem práce. V tomto ohledu nelze považovat např. výčet bodů v jednotlivých skupinách, označovaných jako perspektivy (finance, zákazníci, vnitřní procesy a vzdělávání) v použitém zmíněném balanced scorecard za konečný ale spíše jako rámcové vodítko.

Celkově přes dílčí výtky lze shrnout, že autorka zpracováním předložené práce i v předložených publikačních výstupech prokázala schopnost vědecké práce i aplikovat nově nabyté poznatky tvůrčím způsobem. Po úspěšné obhajobě jí proto doporučuji udělit titul „Ph.D.“

Doporučuji, aby v rámci obhajoby zpracovatelka zodpověděla některé z následujících otázek:

- Navrhuje autorka, aby uvedená metodika výpočtu zisku vycházející z kalkulačního pohledu na výkony produkující hodnotu byla povinná pro všechny společnosti nebo je žádoucí je nějakým způsobem jejich výběr ohraničit? Sama zpracovatelka zmiňuje bariéry ve větší harmonizaci českého účetnictví s vyspělejšími systémy výkaznictví a těmi jsou také nadměrná finanční a administrativní náročnost některých postupů a nepřipravenost podnikatelské sféry na ně. Nemůže se touto bariérou pro někoho stát prakticky povinné kalkulování a sledování nákladů všech klíčových aktivit, případně strach z vyzrazení takovýchto údajů konkurenci?
- Na několika místech se v práci autorka věnuje sblížení s IAS/IFRS a US GAAP. Na str. 119 autorka uvádí, že „podle amerických účetních standardů US GAAP a shodně i podle mezinárodních účetních standardů IFRS jsou odhady považovány za nedůvěryhodné zdroje účetních informací a musí být z účetních systémů a výkaznictví co nejvíce vytěšňovány.“ Z jakých dokumentů toto vyplývá? Vidí to autorka jako reálné?
- Považuje autorka za velmi škodlivé zahrnování výnosů z dotací (dotací na úhradu nákladů) a náhrad pojistných událostí do základny pro výpočet zisku k rozdělení (s. 97)? Neeliminuje tuto škodlivost fakt, že výše těchto výnosů obvykle nedosahuje výše vynaložených nákladů? Nelze je tak pojímat de facto jako neuvědomělé uplatnění principu opatrnosti?

Doc. Ing. Patrik Svoboda
Ústav účetnictví a daní PEF MENDELU
v Brně
Zemědělská 1
613 00 Brno
patrik.svoboda@mendelu.cz

V Brně 29.10.2020